

2024-2025 оқу жылында Исламтану білім беру бағдарламасы бойынша докторантураға оқуға түсетін талапкерерге арналған эссе тақырыптары (қазақ тілінде):

1. Фикһ мектептерінің қалыптасуы
2. «Ижмағ» дәлелінің Ислам құқығындағы орны
3. Ислам құқықшыларының «Ахад хадис» туралы пікір-таластары
4. «Ижтиһад» ұғымы
5. Мұжтаһид ғалымға қойылатын талап-шарттар
6. Іс-әрекетке қабілеттілікті шектейтін жағдайлар (Ауаридул-аһлия)
7. Ислам құқығында келісім-шарттың негіздері
8. Тәпсір-тәуил және Құранды аудару мәселесі, тарихы мен оның даму кезеңдері
9. Мұғжиза түсінігі мен Құран мұғжизалығы
10. Құрандағы «мухкам» және «муташабиһ» сөздерінің түсінігі
11. Насх-мансұхтың құранды түсіну мен оның үкімдерінде алатын орны және түрлері
12. Меккелік және Мәдиналық аяттар түсінігі мен ажырату жолдары және пайдалары
13. Насих және мансұх аяттар
14. Хасан хадис жайында ғалымдардың көзқарастары.
15. Мардуд (қабыл етілмеген) хадистер және оның түрлері. Әлсіз хадис және онымен амал ету шарттары.

ЭССЕ тақырыптарына әдебиеттер тізімі:

1. Құрманбаев Қ. Хадис ілімі (тарихы және әдіснамасы). Алматы 2017.
2. С.Сейтбеков. Иман негіздері – Алматы; Ислам мәдениеті мен білімін қолдау қоры, 2011.
3. Ержан Қ.С. Пайғамбарларға иман – Алматы: «Көкжиек-Б» баспасы, 2010. – 120 бет
4. Қалмақан Ержан. Ислам ақидасы – Алматы; самға, 2018.
5. Қ.Жолдыбайұлы, Ақиқат шуағы, А.
6. Ш.Әділбаева, Сүннет салтымыз, хадис ғұрыпымыз. Алматы. 2011 ж. 280 бет.
7. Әділбаева Ш., Саңлақ сахабалар, Алматы, 2005 ж
8. Д.Өмірзаққызы, Адамзаттың Асыл Тәжі, А., 2006
9. Әділбаев Алау, Кемелдік кілті, «Нұр-Мұбарак» баспасы, Алматы, 2008 ж.
10. Н.С. Анарбаев, Е.Қарақұлов. Ислам ғылымхалы (ханафи мазһабы бойынша). – Алматы: 2017. – 704 б.
11. М.Исаұлы, Қ.Жолдыбайұлы, Ислам Ғылымхалы, А., 2006
12. Р.С. Мухитдинов. Фикһ әл-ғибадат
13. Н.С. Анарбаев. Садақа және зекет. – Алматы: 2014. – 168 б.
14. Ризабек Батталұлы. Ақида Сабақтары. – Алматы: БІхлас баспасы, 2015
15. Ержан Қалмақан. Пайғамбарларға иман. – Алматы
16. Сәбит Ибадуллаев. Ақида. – Алматы: Ғибрат баспасы, 2009.
17. Сымайыл Сейтбек. Мәзһабтар тарихы. – Алматы: Көкжиек баспасы, 2012.
18. Е. Ақатаев, Ислам ғибадаты, I том, Алматы: Дәуір, 2012 ж
19. Әкімханов Асқар. Әбу Мансур әл-Матуриди және оның иман мәселелеріне қатысты ғылыми тұжырымдары. – Алматы: 2019
20. Әділбаев А. Әбу Ханифа және ханафи мәзһабы. Алматы:2014 «Көкжиек», 267 с

**2024-2025 оқу жылында Исламтану білім беру бағдарламасы бойынша
докторантураға оқуға түсетін талапкерлерге арналған емтихан сұрақтар
тізімі (Қазақ тілінде):**

1-БЛОК

1. Хадис және сүннеттің анықтамасына қатысты айтылған көзқарастар
2. Хадистің сахабалар тарапынан риуаят етілуі
3. Хадистердің жазылуына тыйым салынуы және рұқсат етілуі
4. Алғашқы хадис жазбалары
5. Сахабалықты анықтау жолдары мен сахабалардың дәрежелері
6. Жарх және тағдил ілімі мен оның пайда болуына әсер еткен себептер
7. Хадистердің жинақталу және жүйелену кезеңдері
8. Алғаш жарық көрген хадис кітаптары
9. Муснад кітаптары және олардың ерекшеліктері
10. Сунан кітаптары және олардың ерекшеліктері
11. Жамиғ кітаптары және олардың ерекшеліктері
12. Хадис терминология ілімінің шығу тарихы
13. Хадис іліміне қатысты арналып жазылған еңбектер және олардың ерекшеліктері
14. Мутауатир хабар және шарттары
15. Ахад хабар және түрлері
16. Сенімдік Әшари мен Матруди ілімінің ерекшеліктері
17. Иманның түрлері
18. Тәурат пен Інжілдегі Құран туралы мәліметтер.
19. Әулиелік және карамат дегеніміз не?
20. Шапағат мәселесі
21. Тағдыр және адамның ерік-жігері мен қалау еркі
22. Пенденің ризық-несібесі және ажал мәселесі
23. Құрандағы “Расул” мен “Нәби” ұғымының айырмашылығы
24. Ханафи құқық мектебінің құқықшыларының классификациясы (Табақатул-фуқаһа)
25. Ислам құқығында іс-әрекетке қабілеттілік (әл-Әһлияһ)
26. Ислам құқығындағы келісім-шарт теориясы (назарияту әл-ақд)
27. Ханафи құқық мектебінің классикалық фуруғул-фикһ қайнаркөздері
28. Ханафи құқық мектебінің классикалық усулул-фикһ қайнаркөздері
29. Ислам құқығының өзге құқық жүйелерімен байланысы
30. Ислам құқығының ерекшеліктері
31. Ислам құқығы методологиясындағы «қияс» дәлелі
32. Ислам құқығындағы «Маслахат» теориясы
33. Ханафи құқық мектебінің құқықтық методологиясының қалыптасуы
34. Қауағиду фикһия ілімінің тарихы
35. Ханафи мазхабының негізгі қауағиду фикһия еңбектері
36. Қауағиду фикһия ілімінің усулул-фикһ ілімінен айырмашылығы
37. Қауағиду фикһияның тілдік және терминдік мағынасы
38. الامور بمقاصدها ережесінің сүйенген дәлелі, мағынасы және астына кіретін ережелер

39. ثواب إلا بالنية Ұрежесінің сүйенген дәлелі, мағынасы және астына кіретін ережелер
40. اليقين لا يزال بالشك Ұрежесінің сүйенген дәлелі, мағынасы және мысалы
41. المشقة تجلب التيسير Ұрежесінің сүйенген дәлелі, мағынасы және мысалы
42. الضرر يزال Ұрежесінің сүйенген дәлелі, мағынасы және мысалы
43. العادة محكمة Ұрежесінің сүйенген дәлелі, мағынасы және мысалы
44. لا إيثار بالقرب Ұрежесінің сүйенген мәні және мысалы
45. لا ينسب إلى ساكت قول Ұрежесінің мәні және мысалы
46. Усул әл-фиқһ ғылымындағы «заһир» термині
47. Усул әл-фиқһ ғылымындағы «нас» термині
48. Усул әл-фиқһ ғылымындағы «муфассар» термині
49. Усул әл-фиқһ ғылымындағы «мухкам» термині
50. Усул әл-фиқһ ғылымындағы «хафи» термині
51. Усул әл-фиқһ ғылымындағы «мушкәл» термині
52. Усул әл-фиқһ ғылымындағы «мужмәл» термині
53. Усул әл-фиқһ ғылымындағы «тахсис» термині
54. Усул әл-фиқһ ғылымындағы «ишарату ән-нас» термині
55. Усул әл-фиқһ ғылымындағы «дәләләту ән-нас» термині
56. Жақсылық пен жамандық мәселесі
57. Тағдырдың өзгеру мәселесіне қатысты пікірталастар
58. Тағдыр мен қазаға иман
59. Мәһдидің ақыр заманда келіп келмеу мәселесі
60. Исламдағы уаһи түрлері
61. Исламда истидраж ұғымы
62. Әбу Ханифа және шәкірттерінің хадистерді таңдау мен түсіндіру барысында мән берген элементтер
63. Хижаз бен Ирак мектебінің рай және хадиске қатысты ұстанымдары
64. Ирак медресесінің рай мектебі ретінде танылуының себептері
65. Ханафилер бойынша истихсан категориясы және оның жіктелуі
66. Мәһабтар арасындағы айырмашылық себептері
67. Мафһумул мухалафа бойынша амал етуге қатысты көзқарастар
68. Ханафи фиқһ негіздеріндегі әдет-ғұрып категориясының мәні мен маңыздылығы
69. Мүрсәл хадистің ханафи мәһабында дәлелге саналуы
70. Ханафи ғалымдарының сахих хадистерді қабылдаудағы шарттары

ҰСЫНЫЛАТЫН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ:

Негізгі әдебиеттір:

1. Мұхаммад Насафи, Бахрул Калам, Дарул Фурқан баспасы 2015ж – 349б.
2. И.Сейітбеков, Иман негіздері, А., 2010
3. Қ.Жолдыбайұлы, Ақиқат шуағы, А.,
4. Қ. Құрманбаев? Хадис іліміне кіріспе, 2019
5. Қ.Құрманбаев, Құран ілімдеріне кіріспе, 2014
6. Д.Өмірзаққызы, Адамзаттың Асыл Тәжі, А., 2006
7. Қ.Сейтұлы, Періштелерге иман, А, 2010
8. М.Исаұлы, Қ.Жолдыбайұлы, Ислам Ғылымхалы, А., 2006
9. Жоламан Бұланұлы, Сопылық ілімі, 2023

10. М.Ф. Муртазин, Р.М. Мухаметшин и др. М., 2008
11. Ә. Қайназарұлы, Пайғамбарымыз Мұхаммедтің өмірбаяны, 2011
12. Ержан Қалмақан. Ислам ақидасы. – Алматы: Самға баспасы, 2018.
13. Әкімханов Асқар. Әбу Мансур әл-Матуридидің иман мәселелеріне қатысты ғылыми тұжырымдары. – Алматы: Нұр-Мұбарак баспасы, 2019.
14. Хамза әлБәкри, Усус әлАқида. – Ыстамбұл 2013.

Қосымша:

1. Ш. Әділбаева, Сүннет салтымыз, хадис ғұрыпымыз, А., 2009 ж.
2. А. Әділбаев, Ш. Әділбаева, Имам Әбу Ханифа және ханафи мәзһабы, А., 2011
3. Ислам историографический очерк, М.,
4. М. Исаұлы, Құран кімнің сөзі, А., 2006
5. Сейтбеков И., Нысанбаев С., Ислам тарихы, Шымкент,
6. Мец А., Мусульманский ренесанс М.,
7. Массэ А., Ислам, М.,
8. Монтгомери, У., Влияние ислама на средневековую Европу, М.,
9. Негізгі діни мағлұматтар, (Ауд., құр. Х. Өзтүрк, Б. Мансұров) А., 2008
10. Т. Түгелұлы, Б. Тұрғанбекұлы, Мәзһаб туралы таным, А., 2011
11. Басилов В.Н., Кармышева Дж.Х. Ислам у казахов М. 1997.
12. М. Исахан. Мазһаптар тарихы (саяи, сенімдік, фықһтық негіздер бойынша), Алматы, 2006.

2-БЛОК

1. Матруди мектебінің түсіндіруі бойынша иман дегеніміз не?
2. Иманда «истисна» дегеніміз не, бұл мәселеге қатысты матуридилер мен әшғарилердің ұстанымы қандай?
3. «Әһлу әл-фатраның» үкімі қандай егжей-тегжейлі баяндаңыз

4. «Ас-Салах уә-л-аслах» деген ұғым нені білдіреді және бұл кімдердің тұжырымы? Аслахқа қатысты муғтазилердің ұстанымы қандай?
5. Матуридилер мен әһл әл-хадис мектебі өкілдерінің «халқ әл-иман» мәселесіне қатысты ұстанымы қандай?
6. «Табсират әл-әдилла фи усули-д-дин» атты еңбектің авторы кім және бұл еңбектің Матуриди ақидасы бойынша жазылған өзге еңбектерден ерекшелігі неде?
7. Матруди мектебінің «Айн», «уажһ», «ияд» секілді хабари сипаттарға қатысты ұстанымын баяндаңыз. Матрудилердегі «Кәсб» теориясы жайлы не білесіз?
8. Күпірлік Алланың жазуымен (қазасымен) емес, егер жазуымен (қазасымен) болса оған разы болу міндетті болады. Ал бұл ғалымдардың бір ауыздан келісімімен қайтарылған. Бұл мәселеге қалай жауап бересіз?
9. Барлық нәрсе Алланың тағдырымен болса, дұға қылудың мәнісі неде әрі Алла бізге дұға қылуымызды не үшін бұйырды? Бұны қалай түсіндіресіз?
10. Алланың сөзі әріптен, дыбыстан тұрмаса, онда дыбыстар мен әріптерден тұратын Құран қалайша Алланың сөзі болады?
11. Жақсы көрмейтін болса Алла жамандықты неге жаратты? Осы мәселеге қатысты көзқарастарды келтіріп, дұрысырақ пікірді баяндаңыз.
12. Алланың мекенге тәуелсіздігі мен "الرحمن على العرش استوى" деген аятты қалай үндестіреміз?
13. Барлық жаратылыстың бойсұнуы да қарсы келуі де иманға келуіде күпірлік етуіде Алланың қалауымен болады. Егер солай болса, «Алла пенделерінің күпірлік еткеніне риза емес», «Алла пенделеріне зұлымдық қаламайды», «Жындар мен адамдарды құлшылық ету үшін жараттым» деген мағынадағы аяттарды қалай түсінеміз?
14. Алланың істері даналықпен болса, жаннат пен тозақтың қазір де болуында қандай сыр бар. Бұл «Одан басқаның барлығы жойылады» деген мағынадағы аятпен қалай байланыстарамыз?
15. Алланың сөзі естіледі ме, естілмейді ме? Егер естілмейтін болса Мұса пайғамбарға қалай сөйледі? Егер естілетін болса, адамдардың сөзінен айырмашылығы неде?
16. Алланың қалауы мен кәпір адамның күпірлікке бой алдыруын және оның қияметте жазалануын қалай түсінеміз? Алланың қалауынсыз болды деп айта алмаймыз. Өйткені Алла бұның барлығын ежелден білді ме білмеді ме? Егер оның кәпір болатынын білсе, Алла іліміндегіні (қалауындағыны) жүзеге асыруды қалады ма екен?
17. Иса пайғамбар Құранда «Алланың сөзі» деп келген. Ал Алланың сөзі жаратылмаған. Олай болса Иса да жаратылмаған Құдай деген ойға қалай жауап бересіз?
18. Келесі екі аятты қалай түсінеміз?
19. Алла пенделерін Өзіне иман етуін қаласа, оларға Өзінің барлығын білдіретін анық дәлел неге көрсетпейді?
20. Алғашқыда Адам (а.с.) жаннатта болды ма? Егер жаннатта болса, неліктен жауапкершілік жүктелген. Өйткені жаннат жауапкершілік әрі сынақ алаңы емес.
21. Алланың сипаттары ежелден бар ма әлде кейін пайда болған ба? Бастауы жоқ, ежелден бар болса, Ол ештеңе жаратылмай тұрып, қалай Жаратушы (Халиқ) болады? Күш қолданатын еш нәрсе болмаған уақытта, қалайша барлығына күші

жетуші (Қадир) болады. Мәлім нәрсе болмай тұрғанға дейін қалай барлығын білуші (Алим) болады?

22. Келесі екі аят Пайғамбар Мұхаммедтің (с.а.с.) шапағатына қалай дәлел болады?

23. Ислам құқығындағы некенің үкімдері мен некедегі уәлидің шарттарын баяндаңыз.

24. Исламдағы қылмыс пен жаза түсінігі мен түрлерін баяндап, кісі өлтірудің тыйым салынғандығына және қылмыскер анықталған кезде кек алудың міндетілігіне дәлел келтіріңіз.

25. Кәпір адамды өлтіргені үшін мұсылманнан қысас алынады ма? Осы мәселеге қатысты ғалымдардың көзқарастарын келтіріп, дұрысырақ пікірді айтыңыз. Әрі оның дұрысырақ болу себебін баяндаңыз.

26. Фикһ ілімі мен Усул әл-фикһ ілімінің айырмашылығы неде? Мутакаллим және ханафи усул мектебінің негізгі кітаптарын айтыңыз.

27. Ханафи мәзһабының негізгі фикһ кітаптарын айтыңыз.

28. Қажылық құлшылығының үкімі мен шарттарын және жеке тұлғалық, әлеуметтік пайдаларын баяндаңыз.

29. Ислам құқығында адам өлтірудің қандай түрлері бар? Қайсысы каффаратты талап етеді? Әдейі кісі өлтіру дегеніміз не? Оның жазасы қандай?

30. Араб тіл заңдылақтарының мужтаһид ғалымдардың әртүрлі көзқарас білдіруіне әсерін баяндаңыз.

31. Фикһ ғалымдарының әртүрлі көзқараста болуының себептерін атаңыз.

32. Ислам құқығындағы пәтуа түсінігі мен пәтуа берушіге қойылатын шарттар қандай? Пәтуа мен ижтиһадтың және пәтуа мен қазылық етудің айырмашылығы қандай?

33. Әбу Ханифа мәзһабының негіздері қандай? Әбу Ханифа неліктен қияс тәсіліне айрықша көңіл бөлді? Қиясты хадистен қаншалықты жоғары қойды?

34. Имам Әбу Ханифаның хадис іліміндегі орнын және ханафи мәзһабының хадистерді дәлел қылуындағы ұстанымын баяндаңыз.

35. Хадис және рай мектептері жайлы не білесіз? Екеуінің айырмашылығы неде?

36. Шектен шығушы және террорлық, экстремистік әрекеттердің шығу себептері қандай?

37. Зекеттің нисаб мөлшері қанша? Жылдың кейбір бөлігінде нисаб мөлшерінен азайған болса зекет беру міндетті бола ма? Сәбидің, ақыл есі толық емес адамның мал-мүлкінен зекет беріледі ме?

38. «Құран ілімдерінің» анықтамасын және пән ретінде қалыптасып, даму тарихын түсіндіріңіз.

39. Меккелік және мәдиналық аят, сүрелерді анықтаудың жолдары мен ережелерін және оларды білудің пайдасын айтыңыз. Сүренің мәдиналық деп аталуы, сол сүре аяттарының барлығы мәдиналық екендігін білдіреді ме? Жауаптарыңызға дәлел келтіріңіз.

40. Құран Кәрімнің Жәбрейл періштеге түсу хақындағы ғалымдардың көзқарастарын айтыңыз.

41. Құран Кәрімнің жинақталу тарихын баяндаңыз. Аллаһ елшісінің (с.а.с.) кезінде Құранның кітап болып жинақталмау сыры неде? Әбу бәкір мен Осман (р.а.) мусхафтарының ерекшеліктері мен ұқсастықтарын көрсетіңіз.

42. Тәуил мен тәпсірдің айырмашылығын баяндап, тәпсір түрлерін мәшһүр

кітаптарымен түсіндіріңіз.

43. Қырағаттардың қабылданатын қабылданбайтын түрлерін көрсетіп, дұрыс қырағат шарттарын баяндаңыз.

44. Шариғи үкімдерді шығарудағы аят, сүрелердің түсу себебін білудің маңыздылығын баяндаңыз

45. Ишари тәпсір дегеніміз не? Оның тәпсір кітаптарының арасындағы орны қандай? Осы бағыттағы тәпсір кітаптарын атаңыз.

46. Құран аяттарының түсу себептеріне қатысты бірнеше риуаяттар келген жағдайда тәпсірші не істейді?

47. Рай тәпсірі дегеніміз не? Оның үкімі мен түрлерін баяндаңыз.

48. Хадистердің ретке келтірілуі мен жинақталу тарихы және осы бағыттағы хадистанушылардың методологиясы жайлы не білесіз?

49. Мутауатир хадис дегеніміз не? Оның шарттары мен үкімін баяндаңыз. Бұрынғы хадистанушылар еңбектерінде мутауатир хадистерге неліктен тоқталмаған? Танымал мутауатир хадис жинақтарын атаңыз.

50. Хадистанушылар мен Ханафи усул ғалымдарындағы мәшһүр хадисті түсіндіріңіз. Мәшһүр мен мустафид хадистердің айырмашылығы қандай? Мәшһүр хадис түрлері мен мәшһүр хадис жинақтарын атаңыз

51. Хасан хадис дегеніміз не? Имам әт-Тирмизи хасан хадиске қандай анықтама берген? «Хасан лизәтиһи» мен «хасан ли ғайри» хадистердің айырмашылығы қандай?

52. Хадис ілімінің қалыптасу кезеңдері мен хадис терминологиясы саласында жазылған маңызды еңбектерді баяндаңыз.

53. Сахих хадис дегенім не? Сахих хадис шарттары мен өзара дәрежелерін және кейбір сахих хадис жинақтары мен түсіндірмелері туралы баяндаңыз.

54. Әлсіз хадис дегеніміз не? Әлсіз хадис түрлері мен хадистегі әлсіздік себептерін түсіндіріңіз.

55. Ханафи усул ғалымдарындағы ахад хадис түрлері мен шарттарын түсіндіріңіз.

56. Хадис ілімінің риуаят және дираят салаларының айырмашылығы неде?

57. Ахад хадистің сенім және құқық мәселелерінде дәлел болуы туралы баяндаңыз.

58. Діндер тарихын зерттеудің маңыздылығы мен пән ретінде қалыптасуы тарихын және осы саладағы мұсылман ғалымдарының үлесін баяндаңыз

59. Христиан дініндегі үштік сенімінің философиясын түсіндіріп, оны Будда мен Брахман діндеріндегі үштік сенімімен салыстырыңыз.

60. «Иудаизмдегі топтар мен бағыттар және олардың діни мерекелері мен рәсімдері жайлы не білесіз?

61. Иудаизмдегі тәңір түсінгі мен пайғамбарлар сипаттарын баяндаңыз.

62. Қазіргі таңдағы христиандық шіркеулер мен бағыттарды баяндаңыз.

63. Иудаизм теологиясын баяндап, оны христиан дініндегі құдайлық сеніммен салыстырыңыз.

64. Христиан дініндегі жиындар (соборлар) және олардың христиандықтағы орны туралы не білесіз?

65. Иудаизм мен христиан діндерінің қасиетті кітаптарын баяндаңыз.

66. Шығыс ортодокс шіркеуі дегеніміз не? Олардың сенім жүйесі қандай? Католиктер мен ортодокс бағыттарының айырмашылықтары неде?

67. Будда діні жайлы не білесіз? Олардың сенім жүйесі қандай?

68. Фикһ мектептерінің қалыптасуы
69. «Ижмағ» дәлелінің Ислам құқығындағы орны
70. Ислам құқықшыларының «Ахад хадис» туралы пікір-таластары

ҰСЫНЫЛАТЫН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ:

Негізгі әдебиеттір:

1. Мұхаммад Насафи, Бахрул Калам, Дарул Фурқан баспасы 2015ж – 349б.
2. И.Сейітбеков, Иман негіздері, А., 2010
3. Қ.Жолдыбайұлы, Ақиқат шуағы, А.,
4. Қ. Құрманбаев? Хадис іліміне кіріспе, 2019
5. Қ.Құрманбаев, Құран ілімдеріне кіріспе, 2014
6. Д.Өмірзаққызы, Адамзаттың Асыл Тәжі, А., 2006
7. Қ.Сейтұлы, Періштелерге иман, А, 2010
8. М.Исаұлы, Қ.Жолдыбайұлы, Ислам Ғылымхалы, А., 2006
9. Жоламан Бұланұлы, Сопылық ілімі, 2023
10. М.Ф. Муртазин, Р.М. Мухаметшин и др. М., 2008
11. Ә. Қайназарұлы, Пайғамбарымыз Мұхаммедтің өмірбаяны, 2011
12. Ержан Қалмақан. Ислам ақидасы. – Алматы: Самға баспасы, 2018.
13. Әкімханов Асқар. Әбу Мансур әл-Матуридидің иман мәселелеріне қатысты ғылыми тұжырымдары. – Алматы: Нұр-Мұбарак баспасы, 2019.
14. Хамза әлБәкри, Усус әлАқида. – Ыстамбұл 2013.

Қосымша:

1. Ш. Әділбаева, Сүннет салтымыз, хадис ғұрыпымыз, А., 2009 ж.
2. А. Әділбаев, Ш. Әділбаева, Имам Әбу Ханифа және ханафи мәзһабы, А., 2011
3. Ислам историографический очерк, М.,
4. М. Исаұлы, Құран кімнің сөзі, А., 2006
5. Сейтбеков И., Нысанбаев С., Ислам тарихы, Шымкент,
6. Мец А., Мусульманский ренесанс М.,
7. Массэ А., Ислам, М.,
8. Монтгомери, У., Влияние ислама на средневековую Европу, М.,
9. Негізгі діни мағлұматтар, (Ауд., құр. Х. Өзтүрк, Б. Мансұров) А., 2008
10. Т. Түгелұлы, Б. Тұрғанбекұлы, Мәзһаб туралы таным, А., 2011
11. Басилов В.Н., Кармышева Дж.Х. Ислам у казахов М. 1997.
12. М. Исахан. Мазһаптар тарихы (саяи, сенімдік, фыкһтық негіздер бойынша), Алматы, 2006.

3-БЛОК

1. «Ижтиһад» ұғымы
2. Мұжтаһид ғалымға қойылатын талап-шарттар
3. Іс-әрекетке қабілеттілікті шектейтін жағдайлар (Ауаридул-аһлия)
4. Ислам құқығында келісім-шарттың негіздері
5. Тәпсір-тәуил және Құранды аудару мәселесі, тарихы мен оның даму кезеңдері
6. Мұғжиза түсінігі мен Құран мұғжизалығы
7. Құрандағы «муһкам» және «муташабиһ» сөздерінің түсінігі
8. Насх-мансухтың құранды түсіну мен оның үкімдерінде алатын орны және түрлері
9. Меккелік және мәдиналық аяттар түсінігі мен ажырату жолдары және пайдалары

10. Насих және мансұх аяттар
11. Хасан хадис жайында ғалымдардың көзқарастары.
12. Мардуд (қабыл етілмеген) хадистер және оның түрлері. Әлсіз хадис және онымен амал ету шарттары.
13. Мудаллас, мурсал әл-Хафи, муғанған және муәннән хадистердің түсініктемесі.
14. Рауидегі кемшілік себебіне қарай хадистердің қайтарылуы. Рауиде табылатын негізгі он кемшілік. Маудуғ және матрук хадистің түсіндірмесі.
15. Мудраждың түрлері және мысалдарын көрсету.
16. Маукуф хадис пен мактуғ хадистердің анықтамалары мен мысалдары.
17. Мутабиғ пен Шахид терминдерін түсіндіріп, мысалдар келтіру.
18. «Әл-Харам» мешіті мен қажылық жоралғылары өтетін аймақтағы жүргізілген құрылыстарға байланысты пайда болған қажылық мәселелері
19. Таматтуғ, қиран және ифрад қажылықтары
20. Қажылықтағы қаффараттар
21. Қажылық кезінде әйел адамға қатысты үкімдер
22. Тәжірибе жұмыстарының өзектілігі.
23. Әулиелердің кереметтеріне сенудің үкімі
24. Не үшін Яхудилер Мұхаммедтің (с.ғ.с) пайғамбарлығын мойындамады
25. Алдыңғы кітаптар неге өзгеріске ұшырады
26. Исра мен Миғжар оқиғасының ақидаға байланысы
27. Соңғы пайғамбарға (с.ғ.с) иман келтірмегендердің жағдайы
28. Ханафи мәзһабының усульдағы дәлелдерін атаңыз?
29. Үкім шығарудағы ижмақтың рөлін көрсетіңіз?
30. Үкім шығарудағы қиястың рөлін көрсетіңіз?
31. Истихсанмен үкім шығарылатын жағдайларды айтыңыз?
32. Діни үкім шығарудағы әдет-ғұрыптың орны?
33. Тәклифи үкімдерді айтыңыз?
34. Уадғи үкімдерді айтыңыз?
35. Ғумум мен хусус ұғымдарын түсіндіріңіз?
36. Мутлақ пен муқайяд ұғымдарын түсіндіріңіз?
37. Тілдік қағидалардың (дәләләту әлфәз) шарифи үкім шығарудағы орнын түсіндіріңіз?
38. Һәди дегеніміз не?
39. Тақлиди иман және тахқиқи иман деген не, мысалмен түсіндіріңіз?
40. Истидләли иман деген не, оның қандай түрлері болады?
41. Тақлиди иман мен истидләли иманға күнделікті өмірден мысал келтіріңіз.
42. Атеистерге Құдайдың бар екенін дәлелдегенде жаратылыстану ғылымдарына жүгіген дұрыс па?
43. Кәләм ғалымдары «дәлил әт-тәмәнүғ» (دليل التمانع) дәлелін қандай мәселеге қатысты келтіреді, аталған дәлелге Құраннан мысал келтіріңіз?
44. «Дәлил әт-тәуәрүд» (دليل التوارد) деген не?
45. Кәләм ғалымдары «дәлил әт-худус» (دليل الحدوث) және «дәлил әл-имкән» (دليل الإمكان) деп аталатын дәлелдерді қандай мәселеге қатысты келтіреді?
46. Матуриди ғалымдарының мутәшәбиһ сифаттарды пайымдап түсіндіруде қандай әдістерді негізге алған?!

47. Мутәшәбиһ сифаттарға қатысты «тәнзиһ», «тафуид» және «тәуил» ұғымдарын түсіндіріңіз?
48. Сәләфилер мутәшәбиһ сифаттарға қатысты «тафуидтің» қандай түрін ұстанады?
49. Сәләфилердің таухид ұғымын үшке бөлуінің астарында не бар?
50. Алланың Құдра, Тәкуин және Ирада сифаттары ақыли үкімдердің қайсысына бағытталады?
51. Матуриди ақидасы бойынша Құран, хадис, шариғи және ақыли дәлелдер негізінде «иман-амал» арақатынасы мәселесін дәйектеп түсіндіріңіз.
52. Матуриди және әшғари ақидасы негізінде Алланың Зәти, Субути және фиғли сифаттарын салыстырмалы түрде түсіндіріңіз.
53. Хашуиялар және сәләфилер Имам Ағзамды және жалпы ханафи-матуридилерді иман-амал бөлек деген ұстаным үшін не деп жазғырды және оларға қалай жауап береміз?
54. Алланың Кәләм сифатын матуридилер, әшғарилер, әһлі хадис/сәләфилер қалай пайымдайды, салыстырмалы түрде түсіндіріңіз.
55. Миғраж мұғжизасы Алла аспанда деген сәләфилердің сеніміне дәлел бола ма?
56. **أَأَمِنْتُمْ مَنْ فِي السَّمَاءِ أَنْ يَخْسِفَ بِكُمْ الْأَرْضَ فَإِذَا هِيَ تَمُورُ** Аятын алға тартып, Алла аспанда деген сәләфилерге тәпсір әдіснамасы тұрғысынан қалай жауап бересіз?
57. Алланың жәннатықтарға көрінуі мәселесін алға тартып, сіздер Алланы кейіпсіз (**بلا كيف**) көреміз дейсіздер, ал біз Алланың «Уәжһ», «Иәд», «Сәқ» сынды хабари сифаттарын кейіпсіз деп тура мағынада бекітеміз, екеуі бір нәрсе емес пе, деген сәләфилерге қалай жауап бересіз?
58. Имам Ағзамның «Раббым аспанда ма, жерде ме білмеймін» деп айтқан адам кәпір болады, деген сөзін өздерінің ақидасына дәлел ретінде алға тартатын сәләфилерге қалай жауап бересіз?
59. Матуридилер мен әшғарилер адамның ерік-қалауы мәселесін қалай түсінген?
60. Адамның ісі жарату тұрғысынан Алладан, «кәсб» тұрғысынан адамнан дегенді қалай түсінесіз?
61. Матуридилер мен әшғарилердің «Тәкуин» сифатын екі түрлі пайымдауына қай сифат негіз болған?

ҰСЫНЫЛАТЫН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ:

Негізгі әдебиеттір:

- 1 Мұхаммад Насафи, Бахрул Калам, Дарул Фурқан баспасы 2015ж – 349б.
2. И.Сейітбеков, Иман негіздері, А., 2010
3. Қ.Жолдыбайұлы, Ақиқат шуағы, А.,
4. Қ. Құрманбаев? Хадис іліміне кіріспе, 2019
5. Қ.Құрманбаев, Құран ілімдеріне кіріспе, 2014
6. Д.Өмірзаққызы, Адамзаттың Асыл Тәжі, А., 2006
7. Қ.Сейтұлы, Періштелерге иман, А, 2010
8. М.Исаұлы, Қ.Жолдыбайұлы, Ислам Ғылымхалы, А., 2006
10. Жоламан Бұланұлы, Сопылық ілімі, 2023
11. М.Ф. Муртазин, Р.М. Мухаметшин и др. М., 2008

12. Ә. Қайназарұлы, Пайғамбарымыз Мұхаммедтің өмірбаяны, 2011
13. Ержан Қалмақан. Ислам ақидасы. – Алматы: Самға баспасы, 2018.
14. Әкімханов Асқар. Әбу Мансур әл-Матуридидің иман мәселелеріне қатысты ғылыми тұжырымдары. – Алматы: Нұр-Мұбарак баспасы, 2019.
15. Хамза әлБәкри, Усус әлАқида. – Ыстамбұл 2013.

Қосымша:

2. Ш. Әділбаева, Сүннет салтымыз, хадис ғұрыпымыз, А., 2009 ж.
3. А. Әділбаев, Ш. Әділбаева, Имам Әбу Ханифа және ханафи мәзһабы, А., 2011
4. Ислам историографический очерк, М.,
5. М. Исаұлы, Құран кімнің сөзі, А., 2006
6. Сейтбеков И., Нысанбаев С., Ислам тарихы, Шымкент,
7. Мец А., Мусульманский ренессанс М.,
8. Массэ А., Ислам, М.,
9. Монтгомери, У., Влияние ислама на средневековую Европу, М.,
10. Негізгі діни мағлұматтар, (Ауд., құр. Х. Өзтүрк, Б. Мансұров) А., 2008
11. Т. Түгелұлы, Б. Тұрғанбекұлы, Мәзһаб туралы таным, А., 2011
13. Басилов В.Н., Кармышева Дж.Х. Ислам у казахов М. 1997.
14. М. Исахан. Мазһаптар тарихы (саяи, сенімдік, фықһтық негіздер бойынша), Алматы, 2006.